

UDK 811.163.4'373.21(497.5)

Izvorni naučni rad

Marijana BAŠIĆ (Zadar)

Odjel za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru

mabasic@unizd.hr

Sanja BARIČEVIĆ (Zadar)

Odjel za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru

sbaricev@unizd.hr

UPORABNE INAČICE MNOŽINSKIH OBLIKA OJKONIMA ZADARSKOGA PODRUČJA

U ovome se radu raščlanjuju toponimi tj. ojkonomi (pluralia tantum) zadarskoga područja, odnosno Zadarske županije. Istražuje se kako su ti ojkonomi obrađeni u različitim jezičnim priručnicima, ispituje se koliko govornici hrvatskoga jezika (kojima su ti ojkonomi prostorno bliski) imaju poteškoća s određenjem gramatičkih kategorija roda, broja i sklonidbene vrste/paradigme te koji su tomu razlozi. Iako je o tim ojkonomima i njihovim osobitostima u jezikoslovnoj literaturi objavljen velik broj radova u kojima se ukazalo na njihove posebnosti te ne uvijek točan opis u priručnoj literaturi, upitnik o njihovim morfološkim obilježjima/kategorijama proveden među studentima, pokazuje da i dalje ima nesigurnosti i nejasnoća u njihovoj uporabi.

Ključne riječi: *gramatičke kategorije, ojkonomi, pluralia tantum, toponimi, Zadarska županija*

1. UVOD

Toponim je „vlastito ime naselja (grada, sela) i zemljopisnog objekta (mora, rijeke, planine itd.); topik“ (HJP) stoga je dijalektno, teritorijalno i leksički obilježen (Šimunović 2005: 177–178, 183; Šimunović 2009: 123). Posebnosti pojedinih toponima očituju se i pri određivanju kategorija roda, broja i sklonidbene paradigme. U kolikoj je mjeri toponime potrebno i je li ih potrebno prilagoditi jezičnoj normi – pitanje je na koje među istraživačima nema jedinstvenoga odgovora. Kada je riječ o toponimima, jezična norma pokazuje određenu fleksibilnost. Prihvatanje osobitosti jezičnih obilježja toponima zahtijeva i njihov odgovarajući opis u jezičnim priručnicima te uvrštavanje u

udžbenike i obradu u okviru nastavnih jedinica. Međutim u našim jezičnim priručnicima i udžbenicima takvi opisi izostaju, toponimi su zanemareno područje, a kako je u literaturi više puta isticano nedostaje i rječnik toponima, etnika i ktetika koji bi takav opis ponudio (v. Skračić 2011; Faričić 2011)¹. Standardni je jezik – jezik koji se uči pa su njegova pravila, koja uključuju i iznimke i posebnosti, pravila kojima se ovladava učenjem. Takav je slučaj i s toponimima. „Vlastito ime kao leksičku jedinicu, čak i zakonom propisana oblika, treba naučiti (oblik i upotrebu oblika) kao i svaku drugu riječ.“ (Šimunović 2005: 187)

Velik je broj radova o kategorijama roda i broja u okviru hrvatskoga jezikoslovlja (v. Babić 1998, Znika 2005, Tafra 2007, Pišković 2011). Kategorije su roda i broja temeljne kategorije imenskih riječi, ali njihovo određenje u nekim je primjerima problem i (obrazovanim) izvornim govornicima hrvatskoga jezika (Tafra 2007: 211). Kada su u pitanju toponimi, taj je problem još izraženiji. U literaturi je često naglašavano da se imena pa tako i toponimi „ne ponašaju kao leksemi ostalih leksičkih razreda. Ona su teritorijalno, tradicijski i dijalektno određena.“ (Šimunović 2009: 123). Osim fonoloških i prozodijskih obilježja koja se s takvim određenjem povezuju, toponimi pokazuju i leksičke i morfološke posebnosti odnosno čuvaju posebnosti na fonološkoj, prozodijskoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini.

Kod određenoga broja toponima govornici hrvatskoga jezika nesigurni su u određenju njihova roda, broja te sklonidbene paradigme, a u jezičnim priručnicima te se kategorije uz pojedine toponime i različito navode. Razlog nesigurnosti je i u tome „što je referent važniji to je njegovo ime postojanije i, najčešće, bliže standardnojezičnoj paradigmi. Obrnuto, što je referent manje važan, manje poznat široj zajednici, ime je bliže lokalnom idiomu, a oblik u kojemu se pojavljuje nepostojaniji.“ (Skračić 2011: 7)

Pišući o prezimenima i toponimima Stjepan Babić (1975: 140) ističe da treba poštivati njihov osnovni lik, odnosno da „književni jezik ima veoma ograničena prava, pogotovu danas kad gotovo sva prezimena i većina naseljenih mjesta imaju određen i službeni lik“. Babić nadalje nudi pravila kojih se treba držati u slučaju da nema službenoga lika ili da on nije ustaljen odnosno u slučaju da se pri sklanjanju pojavljuju određeni problemi:

¹ U vrijeme provođenja ovoga istraživanja još nije bio objavljen *Hrvatski mjesni rječnik*. Taj je „suvremeni imenik naseljenih mjesta (ekonima) s pridruženim imenima njihovih stanovnika (etnicima) i odnosnim pridjevima (kteticima) te pridjevima izvedenim od imena samih naselja“ objavljen 2016. godine kao rezultat višegodišnjega terenskoga istraživanja „u okviru znanstvenoga projekta *Rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika*, koji je pod vodstvom akademika Stjepana Babića obavila 1975–2000. skupina od 50-ak popisivača, uglavnom profesora kroatistike.“ (*Hrvatski mjesni rječnik* 2016: V).

„1. U književni jezik uzima se osnovni lik prezimena ili toponima, a to znači nominativ jednine ili množine (ako je riječ plurale tantum) s rodом koji ima u govoru iz kojega je uzeta, npr. *Pađene* m. mn., *Pakoštane* m. mn., *Pučića*, n. mn., *Postira* n. mn., *Sali* ž. mn., *Kali* ž. mn.“ (Babić 1975: 140)

„10. Ako u književnom jeziku (u gramatici) ne postoji određen obrazac, potrebno ga je uvesti, a ne nasilno mijenjati osnovni lik ili rod. Tako npr. u gramatikama treba zabilježiti obrazac *Pađene*, *Pađena*, *Pađeni*... jer dosad u gramatikama suvr. knjiž. jezika nije postojao obrazac s nastavkom *-e* u nom. mn., a *-ima* u dativu. Zato ne treba mijenjati *Pađene* u *Pađeni* ni *Pađenima* u *Pađenama*. To vrijedi za toponime koji se samo tako upotrebljavaju. Gdje postoji mjesno kolebanje, treba uzeti oblike povoljnije za književni jezik.“ (Babić 1975: 141)

Kada je riječ o toponimima odnosno ojkonimima² zadarskoga kraja, problem je prisutan u određenju roda i broja, stoga i sklonidbenih oblika, mjesnih pluralnih imena na *-ani/-ane*, toponima *i*-sklonidbe *Kali*, *Sali* i *Vrsi* te kod toponima *Bibinje*, koji se u literaturi određuje i sklanja i kao imenica srednjega roda u jednini i ženskoga roda u množini (plurale tantum). Toponimi s dočekom *-ani/-ane* na hrvatskim su prostorima, prema Živku Bjelanoviću (2008), prisutni od 852. godine, a na zadarskome području značajnije potvrde sežu u jedanaesto stoljeće³.

Navedenim toponimima te pitanjima standardizacije toponima, odnosno njihovim fonološkim, morfološkim i leksičkim obilježjima posvećen je velik broj radova u hrvatskome jezikoslovlju (Skok 1954, Milanović 1963, Bjelanović 2007, Šimunović 2005, 2009). U tim je radovima upozoravano i na propuste koji su učinjeni u *ARj* te razloge zbog kojih standardizacija toponima provedena u tome rječniku nije prihvatljiva (Šimunović 2005: 173–218).

² Terminu *toponim* podređen je pojam *ojkonim/ekonim* (grč. *oiko*, *oikos* – dom, kuća, obitavalište) pod kojim se podrazumijevaju imena naseljenih mjesta (imena gradova, sela i zaselaka).

³ O nastanku ojkonima s dočekom na *-ani/-ane* Petar Šimunović (2010: 238) piše: „U ojkonimima na *-ane* prepoznajemo u njihovoj osnovi toponimizirani apelativ kao još stariji oblik toponima pridružen objektu koji predstavlja imensku kategoriju „neživog“, lokalitet. Tek oblikovan sa sufiksom *-ane/-ani* ti se toponimi pridružuju naseljenom mjestu, predstavljaju imensku kategoriju „živog“, naselje, 'ljude koji tamo žive'. Takvi etnički ojkonimi često u starini supostojе s imenom od kojega su izvedeni. Često se upotrebljava prvotno ime *Dol*, *Crnica*, *Jezero/a*, *Peć*, *Lapat*, a kad se misli na stanovnike dotičnoga naselja rabi se pluralno etničko ime na *-ane*: *Lapčane* = „nobiles de *Lapat*“. Ova vrlo stara toponomastička tvorba u prvi plan ističe ljude, ljudsku zbrojnost, a ne mjesto gdje ljudi obitavaju. Ta toponimija predstavlja sjedilačku, agrarnu populaciju.“

O odnosu toponima i standardnojezične norme vrijedni su članci objavljeni 2011. godine i u zborniku Sveučilišta u Zadru *Geografska imena* (v. Skračić 2011: 5–10; Jurić 2011: 11–16; Faričić 2011: 51–66) te je u *Zborniku* više puta ukazano na potrebu sastavljanja rječnika toponima i od njih tvorenih etnika i ktetika.

Raspravljajući o odnosu broja i roda pojedinih imenica u hrvatskome jeziku Branka Tafra dotiče se i toponima:

„Ima dosta imenica, pogotovo toponima, kojima je moguće odrediti rod tek kad se zna jesu li jednina ili množina: *Sali*, *Tučepi*, *Maldivi*, *Bali*, premda će i tu ponekad biti sumnje, npr. jesu li *ovi Sali* i *Kali* ili *ove Sali* i *Kali*. Imenice *pluralia tantum*, kao što je primjer *babinje*, mogu se jedino ispravno shvatiti ako se uz njih obrađuju zajedno rod i broj.“ (Tafra 2007: 226)

Pišući o toponimima etnonimskoga podrijetla s dočetakom na *-ani/-ane* u Pokrčju⁴ Živko Bjelanović (2008: 75) zaključuje da se oni razlikuju gramatičkim rodom „i to samo u osnovnom padežu“⁵ pa su toponimi na *-ane* ženskoga roda, a toponimi na *-ani* muškoga uz napomenu da se to odnosi samo na službenu uporabu dok se u „svakodnevnoj komunikaciji, čak i samih mještana, svaki se od njih javlja i s jednim i s drugim dočetakom, a to znači i u muškom i u ženskom rodu“. Bjelanović u literaturi pronalazi dva uzroka takve kolebljivosti:

⁴ Uspoređujući toponime etnonimskog podrijetla iz Pokrčja s toponimima „iste tvorenosti u zadarskoj okolici“, Bjelanović (2008: 90) ističe: „Razlikuju se ravnomjernim rasporedom u prostoru i prorijedom u toponomastičkom sustavu. Toponimi zadarske regije odlikuju se brojnošću i to ne toliko živog toponomastičkog leksika, dakle naziva za današnja naselja ili njihove dijelove (Biljane, Jošane, Lišane, Mrljane, Nevidane, Pakoštane, Petračane, Raštane, Visočane, Zapužane) koliko brojnošću naziva koji pripadaju povijesnom toponimikonu, dakle leksika iz jezične prošlosti. Naziva koji s dočetakom *-ane/-ani* označavaju naselja „pripadnika određenoga roda“ samo u poznatim dokumentima ima preko četrdeset i dokaz su da su „Hrvati i njihovi pratioci u mnoštvu naselili pozadinu Zadra“ u vrijeme doseobe (Gušić 1971: 147). Toponimi ovakve tvorbene strukture „idu u red najkarakterističnijih toponima zadarskog kraja“ (Skok 1954: 45). Razlikuju se i kasnijim vremenom pojave u toponomastičkom sustavu jer su svi toponimi zadarske okolice, dakle i oni koji se i danas javljaju u priopćajnom kanalu, nastali u doturskom vremenu. Neki se od njih spominju u pisanim spomenicima X i XI stoljeća.“

⁵ Bjelanović (2008: 76) pojašnjava da se „bez obzira na razliku u vrsti dočetka nominativa“ odnosno razliku u gramatičkome rodu svi ti toponimi sklanjaju „prema muškoj deklinaciji“ što znači da se „tri jednaka množinska padeža (tj. dativ, lokativ i instrumental) oblikuju nastavkom *-ima*“.

„Prema jednom tumačenju u starijem je jeziku osnovni padež tvorenica ovoga tvorbenog tipa glasio na -ane, pa su oblici na -ani nastali kasnije, analogijom. S ovom je tvrdnjom podudarno objašnjenje nekih toponima u našem kapitalnom leksikografskom djelu. S njom je u nesuglasju podatak da je u posljednja dva stoljeća naglo porastao broj naziva mjesta na -e, što može samo značiti „da su oblici sa završetkom na -e kasniji u odnosu na oblike na -i“ (Lubas 1968: 123–124). I za ovu tvrdnju postoji objašnjenje prema kojem su oblici tipa *Brušane* u odnosu na one tipa *Brušani* nastali zamjenom nominativa akuzativom jer se akuzativ kao padež češće upotrebe u komunikaciji nametnuo nominativu i preuzeo ulogu osnovnog padeža.“ (Bjelanović 2008: 76)

Na temelju svega navedenoga može se zaključiti da će proizvodnja množinskih oblika ojkonima u Zadarskoj županiji zadavati govornicima određene poteškoće tim više što jezični priručnici nude različita određenja roda i broja pojedinih ojkonima (ponekad i pogrešne sklonidbene paradigme) dok neke ojkonime uopće ne navode⁶.

Kako je u literaturi više puta navedeno, toponimima se nije posvetila veća pozornost ni u pravopisima ni u gramatikama (v. Skračić 2011, Jurić 2011). Prihvaćanjem posuđenica u jezik, kao primjerice ženskih imena na konsonant, uvode se nove sklonidbene vrste (Tafra 2012, Marković 2012), stoga nije pogrešno zaključiti da bi i sklonidba dijalektno obilježenih imena trebala također biti opisana u hrvatskim gramatikama, primjerice kada je riječ o posebnostima toponimima s dočetakom na -ani/-ane. P. Šimunović (2005: 186) navodi zaključke istraživanja B. Milanovića o toponima koji su u hrvatskome jeziku (i na hrvatskome geografskome području) pluralia tantum:

„Padežni odnos -e/-ima jedinstven u sistemu imeničke deklinacije dobio je izvesnu stabilnost u ovoj kategoriji reči iako njegova pojava danas predstavlja anahronizam svoje vrste, ali anahronizam koji je u jezičnoj stvarnosti zadržao svoje pravo na književnu upotrebu. Zato se i ne može ustajati protiv promene ovih reči.“ (Milanović o. c. str. 168 prema Šimunović 2005: 186, n 39)

⁶ Tako se primjerice u rječniku *HJP* ne pronalaze natuknice: Torovi, Seline, Ninski Stanovi, Raštane, Pakoštane, Vlašići, Šimuni, Dobropoljci, Drage, Lepuri, Mandre, Banjevci, Begluci, Grbe, Komazeci, Rodaljice, Miranje, Kijani, Lozice, Mrljane, Soline, Lišane, Ceranje, Biljane, Kijani, Dragove, Brgulje, Lišane Ostrovičke. Ostali se ojkonimi navode, ali njihov je opis nepotpun ili čak pogrešan. Od toponima koji su navedeni u rječniku *HJP*-a u Šonjinu *Rječniku hrvatskoga jezika* (2000) navode se samo toponimi Sali i Poljica, a u *Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika* (2015) toponimi se uopće ne navode kao posebne natuknice.

Do tiskanja *Hrvatskoga mjesnog rječnika* (2016) popise toponima bilo je moguće pronaći u različitim publikacijama kao što su „Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857–2001.“ (<http://registri.nipp.hr/izvori/view.php?id=29>), „Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj“ (NN 86/06, 125/06, 16/07, 95/08, 46/10, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15) i „Pročišćeni popis mjesta u RH“ objavljen na mrežnim stranicama Hrvatske pošte (<http://www.posta.hr>)⁷. Međutim, takvi popisi nisu bili potpuni, imena naselja u njima su danas izmijenjena oblika ili nisu više u uporabi⁸.

2. GRADA I ISPITANICI

Prema „Pročišćenom popisu mjesta u RH“ iz 2008. godine u Zadarskoj je županiji bilo 226 naseljenih mjesta⁹ s pripadajućim poštanskim brojem¹⁰. S toga je popisa izdvojen 41 ojkonom čiji su natuknični oblici pluralia tantum. Navodimo ih abecednim redoslijedom: Banjevc, Begluci, Bibinje, Bilišane, Brgulje, Dobropoljci, Donje Biljane, Donje Ceranje, Donje Raštane, Drage, Dragove, Grbe, Jasenice, Kali, Kijani, Komazeci, Lepuri, Lišane Ostrovičke, Lozice, Mandre, Miranje, Mrljane, Nevidane, Ninski Stanovi, Osredci, Pakoštane, Petračane, Poljica, Radošinovci¹¹, Rodaljice, Sali, Seline, Soline, Stankovci, Suhovare, Šimuni, Torovi, Visočane, Vlašići, Vrsi i Zapužane.

Na temelju toga je popisa sastavljen upitnik koji se sastojao od dva dijela. U općemu dijelu upitnika ispitanici su trebali navesti studijski smjer, godinu (semestar) studija, mjesto rođenja i prebivalište. Drugi je dio upitnika

⁷ Tim se publikacijama, kao izvorima rječničke građe, služila i Martina Grčević (2008) pri izradbi rječnika *Imena hrvatskih naselja: abecedni i odostražni rječnik*.

⁸ Nažalost, usporedbom pluralia tantum toponima Zadarske županije u *Hrvatskom mjesnom rječniku* (2016) i u „Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj“ (NN 110/15) uočeno je da se imena nekih naselja ne podudaraju u cijelosti. Problematično je primjerice ime jednoga mjesta u sastavu općine Benkovac koje se u *Hrvatskom mjesnom rječniku* (2016) bilježi kao *Radašinovci*, a u navedenom zakonu (NN 110/15) kao *Radošinovci*. Prema *Službenom glasniku Grada Benkovca* (br. 1, str. 7–8, 3. veljače 2015) gradsko vijeće Benkovca na sjednici održanoj 30. siječnja 2015. godine donijelo je odluku o promjeni imena mjesta *Radošinovci* u *Radašinovci* (<http://www.benkovac.hr/images/stories/dokumenti/sluben%20glasnik%201-15.pdf>), ali izmijenjeno ime nije uvršteno u navedeni zakon objavljen u *Narodnim novinama* 13. listopada 2015.

⁹ Navode se ona mjesta koja imaju poštanski broj. Izuzeti su manji zaseoci. U popisu nije navedena Gornja i Donja Murvica, a Gornji i Donji Srb navode se pod istim poštanskim brojem. Ako se računa da Islam Latinski ima dva poštanska broja, ukupno je 227 ojkona.

¹⁰ Na mrežnim stranicama Hrvatske pošte 2017. godine nalazi se popis 214 naselja i određanih poštanskih ureda u Zadarskoj županiji, a prema „Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj“, dostupnom na mrežnim stranicama <http://www.propisi.hr/print.php?id=5006>, popis obuhvaća 233 ojkona.

¹¹ Budući da se upitnik temeljio na popisu mjesta iz 2008. godine, u radu se rabi to ime mjesta.

sadržavao zadatke nadopunjavanja kojima se provjeravala ovladanost kategorijom roda i broja odnosno sklonidbenim paradigmama imenica pluralia tantum. Ponuđene 42 rečenice trebalo je nadopuniti odgovarajućim padežnim oblikom navedenoga ojkonima.

Istraživanje je provedeno među studentima nefiloloških studijskih grupa na Sveučilištu u Zadru i na dislociranom studiju u Gospiću tijekom ljetnoga semestra akademske godine 2015/2016. Ispitivanje nije bio unaprijed najavljeno niti su se za potrebe ovoga istraživanja studenti unaprijed pripremali. Kako bi se otklonio mogući utjecaj poučavanja na rezultate istraživanja, u istraživanju nisu sudjelovali studenti filoloških studijskih grupa. Upitnik je popunilo ukupno 116 studenata (52 studenta u Gospiću i 64 u Zadru). Budući da četvero studenata nije ispunilo upitnik u cijelosti, u konačnici je raščlanjeno ukupno 112 upitnika (51 iz Gospića i 61 iz Zadra).

Upitnikom se dakle željelo provjeriti koliko su usvojene kategorije roda i broja ojkonima pluralia tantum te sklonidbene paradigme ojkonima s različitim natukničnim dočetcima. Budući da su u upitniku bili ponuđeni ojkonimi iz Zadarske županije, u istraživanje su osim ispitanika iz te županije uključeni i ispitanici iz susjedne Ličko-senjske županije. Dva su razloga tomu. Pretpostavljalo se da će navedeni ojkonimi biti poznatiji, odnosno prostorno bliži ispitanicima iz Zadarske županije nego ispitanicima iz Ličko-senjske županije stoga se očekivalo manje odstupanja pri njihovoj sklonidbi kod prve skupine ispitanika. Na području Ličko-senjske županije, prema „Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj“ (NN 110/2015), danas su npr. tek četiri ojkonima s dočetcima na *-ane*: Brušane (Gospić), Jezerane (Brinje), Breštane i Pećane (Udbina), a iz literature se doznaje da su u srednjovjekovnoj ličkoj toponimiji bili vrlo zastupljeni „etnički ojkonimi na *-'ane*: *Rešane, Brodnjane, Breštane, Brušane, Jelšane, Pećane...*“ (Šimunović 2010: 223), ali vremenom su neki od njih poprimili singularne likove:

„Kako se etnički toponimi uglavnom odnose na omanja naselja, lako primaju singularne likove te se iz njihova sadržaja gubi etnička kategorija „život“, „žitelji“, a uspostavlja sadržajno nasebinsko značenje ‘lokalitet’: *Smiljane* > *Smiljan*, *Črećane* > *Črećan* (: čret/Čret), *Brušane* (: Brus).“ (Šimunović 2010: 238)

Istraživanjem se željelo utvrditi i jesu li ojkonimi kojima se imenuju veća naseljena mjesta poznatiji na širem geografskom području i postojaniji kada je riječ o očuvanju njima svojstvenih pluralia tantum oblika te hoće li shodno tomu pri njihovoj proizvodnji biti manje odstupanja.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Pri raščlambi rezultati su grupirani prema sljedećim kriterijima: pluralia tantum muškoga roda s dočetkom na *-i* (*Banjevci, Begluci, Dobropoljci, Kijani, Komazeci, Lepuri, Ninski Stanovi, Osredci, Radošinovci, Stankovci, Šimuni, Torovi, Vlašići*), pluralia tantum ženskoga roda s dočetkom na *-e* (*Brgulje, Drage, Dragove, Grbe, Jasenice, Lozice, Mandre, Seline, Soline, Rodaljice, Suhovare*), pluralia tantum ženskoga roda s dočetkom na *-i* (*Kali, Sali, Vrsi*), pluralia tantum ženskoga roda s dočetkom na *-ane* (*Bilišane, Donje Biljane, Donje Raštane, Lišane Ostrovičke, Mrljane, Neviđane, Pakoštane, Petrčane, Višoćane, Zapužane*), pluralia tantum s dočetkom na *-je* (*Bibinje, Donje Cera-nje, Miranje*) te pluralia tantum srednjega roda s dočetkom na *-a* (*Poljica*).

3.1. Pluralia tantum ojkonomi muškoga roda s dočetkom na *-i*

Ukupno je raščlanjeno trinaest pluralia tantum ojkonomi muškoga roda s dočetkom na *-i*.¹² Njihova je sklonidba na temelju nominativnoga morfe-ma predvidiva (ako se zna da je riječ o pluralia tantum imenicama), tj. oni se sklanjaju prema imeničkoj a-sklonidbi (N *-i*, G *-a*, D *-ima*, A *-e*, V *-i*, L *-ima*, I *-ima*). Točne oblike svih trinaest ojkonomi proizvelo je ukupno de-set ispitanika (8,93%) i to tek jedan ispitanik iz Gospića i devet ispitanika iz Zadra. Ukupno je bilo 70,26% točno proizvedenih padežnih oblika (Gospić – 66,37%, Zadar – 73,52%). Najmanje je poteškoća ispitanicima predstavljala sklonidba ojkonomi *Banjevci* pa su zadanu rečenicu „Čekali smo autobus u _____ (*Banjevci*).“ točno nadopunila 103 ispitanika (91,96%).

Iznenaduje podatak da je najmanje točnih odgovora zabilježeno pri sklonidbi ojkonomi *Torovi*. Rečenicu „On živi u _____ (*Torovi*).“ točno su riješila samo 54 ispitanika (48,21%). Ispitanici iz Gospića kao odgo-vor ponudili su deset različenica¹³ (*Torovi* – 18 pojava, *Torovima* – 17, **Toro-rovu* – 7, **Torovni* i **Torovama* – 2, *Toru*, **Torovinama*, **Torovijima*, **Toro-vici* i **Trovovima* – 1)¹⁴, a ispitanici iz Zadra sedam (*Torovima* – 37 pojava, *Torovi* – 15, **Torovu* – 5, **Tirovu*, **Torovini*, **Toroviju* i **Torovijima* – 1).

Dakle čak 15 pojava koje su proizveli ispitanici iz Gospića (29,41% gospićkih odgovora) i 9 pojava, odnosno 14,75%, koje su proizveli ispita-

¹² Prikazani su skupni rezultati proizvodnje pluralia tantum ojkonomi muškoga roda čiji natučnički oblik završava na *-i* iako su u stvari tvoreni različitim sufiksima npr. *-ovci/-evci* (*Stankovci, Banjevci*), *-ci* (*Dobropoljci*), *-ani* (*Kijani*), *-ići* (*Vlašići*).

¹³ Različenica je, prema Jelaska (2005: 140), „svaki glasovno različit oblik riječi“.

¹⁴ Zvezdicom su označeni oni sklonidbeni oblici koji ne postoje u hrvatskome standardnom jeziku.

nici iz Zadra ne pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku (ukupno 21,43%). Ostala se odstupanja odnose na uporabu neodgovarajućega padežnog oblika (N mn. *Torovi* – 33 pojavnice i L jed. *Toru* – 1 pojavnica, ukupno 30,36%). Iako ispitanici nisu studenti filoloških studijskih grupa kod pluralia tantum ojkonima muškoga roda s dočetakom na *-i* uporaba nominativnih umjesto lokativnih oblika nije bila očekivana, pogotovo kada je riječ o ojkonimu *Torovi* u čijoj se osnovi nalazi opća imenica *tôr* – „ograđeni prostor u koji se zatvara stoka (ovce)“ (HJP). Riječ je o imenici iz skupine jednosložnih imenica muškoga roda kojima je svojstvena duga množina, a koje nisu rijetke u hrvatskome jeziku (npr. *park* – *parkovi*, *most* – *mostovi*, *dom* – *domovi*...). Zanimljivo je da su pri proizvodnji odgovarajućega oblika dvočlanoga toponima *Ninski Stanovi*, u čijem se imenu nalazi opća imenica *stan* iz iste skupine jednosložnih imenica muškoga roda koje imaju dugu množinu, ispitanici bili daleko uspješniji (94,64% točnih odgovora). Osim toga, među odgovorima bilo je i manje različenica (*Ninski Stanovima* – 3 pojavnice, *Ninskoj Stanovi* – 2, *Ninskom Stanu* – 1)¹⁵. Sve to upućuje na zaključak da uzrok odstupanja pri sklonidbi ojkonima *Torovi* valja tražiti negdje drugdje. Moguće je da ispitanicima nije bilo poznato značenje opće imenice *tor* pa tako ni njezine množinske inačice *torovi* te su stoga proizvodili više nepostojećih oblika ili zadržavali natuknični (nominativni) oblik. Općom imenicom *stan* odnosno njezinom množinskom inačicom *stanovi* vjerojatno se puno češće koriste pa pri njihovoj sklonidbi manje griješe.

3.2. Pluralia tantum ojkonimi ženskoga roda s dočetakom na *-e*

Rečenice koje je trebalo nadopuniti odgovarajućim oblikom pluralia tantum ojkonima s dočetakom na *-e* bilo je ukupno jedanaest. I njihova je sklonidba, poput sklonidbe pluralia tantum ojkonima muškoga roda s dočetakom na *-i*, (uglavnom) predvidiva na temelju nominativnoga morfema (ako se zna da je riječ o pluralia tantum imenicama), tj. sklanjaju se prema imeničkoj e-sklonidbi (N *-e*, G *-a*, D *-ama*, A *-e*, V *-a*, L *-ama*, I *-ama*). Značajnija su se odstupanja očekivala pri proizvodnji ojkonima *Mandre* i *Suhovare*. Točne oblike svih jedanaest ojkonima proizveo je samo jedan ispitanik iz Gospića. Ukupno je bilo 67,61% točno proizvedenih padežnih oblika (Gospić – 63,28%, Zadar – 72,43%). Ispitanici su imali najmanje poteškoća pri sklonidbi ojkonima *Lozice* pa je rečenicu „Oni imaju prijatelje u _____ (*Lozice*).“ točno nadopunilo 100 ispitanika (89,29%).

¹⁵ Ispitanici iz Gospića imali su 4 odstupanja (**Ninski Stanovima* – 1, **Ninskoj Stanovi* – 2 i *Ninskom Stanu* – 1), a ispitanici iz Zadra 2 (**Ninski Stanovima*).

Nasuprot tomu, najveći broj različenica, čak njih 14, a stoga i značajan udio odstupanja, zabilježen je pri proizvodnji odgovarajućega padežnoga oblika ojkonima *Mandre* kojim je trebalo nadopuniti rečenicu „Radi se novi projekt u _____ (*Mandre*).“¹⁶ Ispitanici iz Gospića kao odgovor ponudili su 12 različenica (*Mandrama* – 26 pojava, *Mandrima* – 8, *Mandri*, **Mandreu* i **Mandru* – 3, **Mandranima* – 2, **Mandrevom*, **Mandremima*, **Mandrema*, **Mandrinama*, **Mandreima* i *Mandre* – 1), a ispitanici iz Zadra 9 različenica (*Mandrama* – 36 pojava, *Mandri* – 8, *Mandrima* – 7, *Mandre* – 3, **Mandrenima* i **Mandreu* – 2, **Mandrinama*, **Mandrencima* i **Mandru* – 1). Dakle i pri sklonidbi ovoga ojkonima ispitanici iz Gospića proizveli su 13 pojava (25,49% gospićkih odgovora), a ispitanici iz Zadra 7 pojava (11,48%) koje ne pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku (ukupno 17,86%). Ostala se odstupanja odnose na uporabu neodgovarajućega padežnog oblika (G mn. *Mandri* – 11 pojava i N/A mn. *Mandre* – 4 pojavnice, ukupno 13,39%). Dvije trećine ispitanika proizvelo je množinske lokativne oblike: 62 ispitanika (55,35%) – *Mandrama*, a samo 15 ispitanika (13,39%) – *Mandrima*. Vodimo li se pri interpretaciji rezultata podacima iz *Hrvatskoga mjesnog rječnika* (2016: 325)¹⁷, koji na temelju mjesnoga lika „Māndre, ž, mn, -ar, -in“ izvodi književni lik „Māndre, ž, mn, -ārā, -ima“, zaključit ćemo da je točnim oblikom toga toponima zadanu rečenicu nadopunilo samo 15 ispitanika. Međutim, takvo gramatičko određenje mjesnoga lika te natuknice pretpostavljalo bi sklanjanje prema (nepotvrđenoj) paradigmi N -e, G -ara, D -ima, A -e, V -e, L -ima, I -ima. Osim toga, u pripovijesti „Boj u Mandarskoj luci“ kolanjski pučki pjesnik i kroničar Berto Krešimir Balabanić (1909–1987) rabi lokativni oblik *Mandriman*:

„Pa kad je u Mandarsku luku sa dvi galije stiga omraženi mletački admiral **Krste Venijeri** i odluči da tete provede božićni blagdani Iveta Ugrinović se brzo priko Bačvic prebaci u Krajinu tako da je već na Badnjak jutro bi u Senju i javi **uskočkomu vojvodi Daničiću** da je Venijeri u Mandriman. Uskoci su se digli i s četrnaest brodov na vesla šli o sunca zalazu od Senja pa su već u zoru, na Božić bili u Mandriman.“ (<https://www.kolan.hr/home/naselja-opcine/mandre>)

¹⁶ Izostavi li se taj ojkonom iz raščlambe, točne oblike jedanaest preostalih ojkonima proizvelo je ukupno četrnaest ispitanika (12,5%) i to četiri ispitanika iz Gospića i deset ispitanika iz Zadra.

¹⁷ „Imena u rječničkom članku sadržavaju književni i mjesni lik pa se mogu pratiti njihovi međusobni odnosi, povijesna utemeljenost suvremenih likova i normativni postupci u književnom jeziku te njegova otvorenost ili zatvorenost pojedinim odlikama mjesnih dijalektalnih oblika, napose neštokavskih. Taj je proces živ i otvoren, što se zrcali i u ovom rječniku, posebno u naglasnom sustavu književnih oblika.“ (*Hrvatski mjesni rječnik* 2016: V).

Na službenim se mrežnim stranicama općine Kolan, u čijem je sastavu i mjesto Mandre, odnosno turističke zajednice općine Kolan nalaze sljedeći primjeri:

„Igralište, boćalište, dječje igralište dio su ponude uvijek prijateljskih mještana Mandri.“ (<https://www.tzkolan-mandre.com/hr/mjesta/mandre>)
 „Tko želi vježbati na valovima, jugo i tramontanu može jedriti u Mandrima...“ (<https://www.tzkolan-mandre.com/hr/aktivni-odmor/jedrenje>)
 „Uz igralište kod škole u Kolanu, od 2004. uređuje se i igralište u **Mandrima**...“ (<https://www.kolan.hr/home/udruga/43-udruga/755-sportska-udruga-kolan>)

Opisujući fonologiju i morfologiju čakavskih govora na otoku Pagu, H. P. Houtzagers (1987: 78–80) navodi lokativni nastavak *-ïman* kao nastavak imenica muškoga roda u množini (N *-ï*, G *-ôv/-ev/-ø/-i*, D/L/I *-ïman*, A = N/G) dok se imenice ženskoga roda u množini mijenjaju prema paradigmi N *-ë*, G *-ø/-î*, D/L/I *-âmin*, A = N, a srednjega prema paradigmi N *-â/-â*, G *-ø/-i*, A = N, L *-iman/-ih*, I *-iman*, D nije potvrđen u građi. S obzirom na te činjenice nameće se pitanje je li ojkonom *Mandre* uopće ženskoga roda tim više uzme li se u obzir njegova vjerojatna etimologija. Naime, talijanska (venecijanska) imenica muškoga roda *mandracchio*¹⁸ (hrv. *mandrač*/*màndrač*¹⁹) označava „dio luke za male brodove dobro zaštićen od valova. Ograđen je tako da je ostavljen uski prolaz za brodove.“ (Kovačić 2006: 148), a prema podacima s mrežnih stranica općine Kolan „Mandre su i glavna luka općine Kolan sa više desetaka vezova za ribarske brodice.“²⁰ Iako je već Skok (1950: 70–71) isticao da su toponimi sjeverno od Košljunskoga zaljeva najvjerojatnije romanskoga podrijetla „jer se hrvatski toponimi za naselja nalaze samo južno od ovog zaliva“, te izrijekom naveo „Mandrije²¹, porat i gaj u Kolanima, zvane i Mândre

¹⁸ Prema Kovačić (2006: 148) različite inačice natuknice *mandracchio* potvrđene su u rječniku venecijansko-dalmatinskog dijalekta *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata* (Miotto 1984) – *mandràcio*, rječnicima venecijanskoga dijalekta *Dizionario del dialetto veneziano* (Boerio 1856) – *mandràchio* i *Vocabolario giuliano* (Rosamani 1999) – *mandràcio*, rječniku tršćanskoga dijalekta *Nuovo dizionario del dialetto triestino* (Pinguentini 1969) – *mandràcio* te u rječnicima standardnoga talijanskog jezika (Zingarelli 1990, Castagna 1955, Deanović i Jernej 1994, 1998) – *mandracchio*.

¹⁹ Naglasni likovi preuzeti iz Kovačić (2006: 148) dobiveni su ispitivanjem informanata u gradu Hvaru.

²⁰ Podatak preuzet s mrežne stranice:
http://kolan.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=6.

²¹ U podrubnici uz toponim *Mandrije* Skok (1950: 190) navodi da je „potvrđena kod Bjelostijenca“.

(Male i Vele); (...) Mandrač²² (mala luka za brodice)“, ima i drugačijih tvrdnji pa tako primjerice Magaš (2011: 43) smatra da su „gospodarske aktivnosti ostavile znatnog traga u toponimiji“ otoka Paga te stoga povezuje stočarenje s nastankom imena Mandre navodeći da je ono nastalo od grčke riječi staja. Slično razmišlja i Nives Opačić (2011: 8):

„Manje poznajemo balkanski grecizam *mandru*, koji nam uz tolike druge riječi dolazi preko turskoga jezika kao posrednika. *Mandra* je mjesto u planini gdje su torovi za stoku i pastirski ljetni stanovi (kolibe) u kojima pastiri žive sa stokom i ondje prave sir. Imenica može biti i toponim (Velika i Mala Mandra, Mandre i sl.). No *mandra* može biti i *pustinjačka soba*, *špilja*, pa i *samostan*, tako da za toponime nije uvijek lako otkriti odakle im ime.“

Međutim, s obzirom na topografski položaj i geografska obilježja mjesta *Mandre* vjerojatnije je da je nastanak toga ojkonima vezan uz pomorsku terminologiju te bi se u tom slučaju izvorni rod romanskoga ili grčkoga izvora (tal. *mandracchio* – muški rod, grč. *mandráki* – srednji rod) podudarao s rodnom i sklonidbenim obrascima imenica muškoga i srednjega roda čakavskih govora otoka Paga (u *Mandriman*, *Mandri*, u *Mandrima*), a upitno ostaje određenje roda u standardnome jeziku. Množinski sklonidbeni uzorak G -*ārā*, D/L/I -*ima*, A -*e* u standardnome bi jeziku pripadao a-sklonidbi po kojoj se mijenjaju imenice muškoga i srednjega roda, a nominativni bi dočetak -*e* u natukničnome liku objasnila već spomenuta tvrdnja da je uobičajeni nominativni dočetak imenica muškoga roda zamijenjen akuzativnim „jer se akuzativ kao padež češće upotrebe u komunikaciji nametnuo nominativu i preuzeo ulogu osnovnog padeža“ (Bjelanović 2008: 76)²³.

²² Kada je riječ o hvarskome toponimu *Mandrač*, Skok (1950: 186) navodi: „grčka riječ 'mala luka za čamce'...“ te u podrubnici na str. 191 tumači: „Novogrčki *mandráki* (sr. rod) 'mali zaliv'. Ovu riječ govore ne samo Hrvati na Jadranu nego i Talijani u južnoj Italiji, u Đenovi i Trstu. Uspor. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, br. 5291a.“

²³ Ipak i ta bi tvrdnja mogla biti upitna ako imamo na umu podatke o množinskim sklonidbenim obrascima imenica muškoga i srednjega roda čakavskih govora otoka Paga H. P. Houtzagersa (1987) prema kojoj je A = N, tj. akuzativni bi dočetak imenica srednjega roda bio -*ā/-ā*, a imenica muškoga roda -*i*. Do poopćavanja pravila odnosno do analogije sa štokavskim padežnim oblicima moglo bi doći uslijed preplitanja čakavskih i štokavskih elemenata na morfološkoj razini što je potvrđeno primjerice pri „realizaciji blagdanskih imena gdje prevladavaju tipično čakavski feminini oblici kao npr. *Jūrjeva*, *Križěva*, *Mārkova*, *Martīnja*, *Petrōva*, *Stīpanja*, ali pod utjecajem štokavskoga narječja i oblik *Tilovo* u srednjem rodu“ (Vulić 2002: 95–96).

Od ostalih ojkonima Zadarske županije ispitanici su dvojili pri sklonidbi ojkonima *Suhovare* čijim je lokativnim oblikom trebalo nadopuniti rečenicu „Bio sam na vjenčanju u _____ (*Suhovare*).“ U *Hrvatskome mjesnom rječniku* (2016: 514) za taj se ojkonom navodi književni lik „Sühovare, -ārā, -ama/-ima“ prema mjesnomu liku „Sühovare, -ārā, -ān/-ama/ ĩn/-ima“. Oblik toga ojkonima s dočetakom na -ama navelo je 29 ispitanika iz Zadra (47,54%), a oblik s dočetakom na -ima 21 ispitanik (34,43%). Dakle ukupno 81,97% ispitanika rabilo je jedan od ta dva dočetka. Ostali su ispitanici kao odgovor ponudili još tri različnice (**Suhovaru* – 9 pojava, **Suhovari* – 1 i *Suhovare* – 1). Ispitanici iz Gospića prednost su dali dočetu -ima (18 pojava – 35,29%), ali 16 se ispitanika odlučilo za dočetak -ama (31,37%). Ukupan udio odgovora s tim dočetcima iznosi 66,67%, a ostali su se ispitanici odlučili za sljedeće (nepostojeće) različnice: **Suhovaru* – 14 pojava, **Suhovarema*, **Suhovareu* i **Suhovarju* – 1 pojava. Zanimljivo je istaknuti da 9 ispitanika iz Zadra i 14 ispitanika iz Gospića (ukupno 20,54% svih ispitanika) nije prepoznalo da su *Suhovare* plurale tantum.

3.3. Pluralia tantum ojkonimi ženskoga roda s dočetakom na -i

Upitnik je sadržavao tri rečenice koje je trebalo nadopuniti odgovarajućim oblikom pluralia tantum ojkonima ženskoga roda s dočetakom na -i, ali za ojkonime *Kali* i *Sali* osim lokativnih oblika tražili su se i genitivni oblici kako bi se moglo utvrditi prepoznaju li ispitanici rod tih imenica jer je množinski lokativni dočetak -ima svojstven ne samo imenicama muškoga i srednjega roda koje se sklanjaju prema a-sklonidbi (N -i, G -a, D -ima, A -e, V -i, L -ima, I -ima) nego i imenicama ženskoga roda koje se sklanjaju prema i-sklonidbi (N -i, G -i, D -ima, A -i, V -i, L -ima, I -ima). Rečenice su glasile: „Moja prijateljica je iz _____, ali ne živi u _____ (*Kali*).“, „Moj prijatelj je iz _____, ali ne živi u _____ (*Sali*).“ i „Njezini su roditelji rođeni u _____ (*Vrsi*).“

Točne lokativne oblike svih triju ojkonima proizvelo je ukupno 48 ispitanika (42,86%) i to 10 ispitanika iz Gospića (19,61%) i 38 ispitanika iz Zadra (62,30%). Prosječno su ispitanici iz Gospića točno riješili 43,79% primjera, a ispitanici iz Zadra 76,79%. Zanimljivo je istaknuti da su obje skupine ispitanika bile uspješnije pri sklonidbi ojkonima *Vrsi* (Gospić – 31 ispitanik ili 60,78%, Zadar – 58 ispitanika ili 95,08%) nego pri sklonidbi ojkonima *Kali* i *Sali*. Čini se da redosljed rečenica s tim ojkonimima u upitniku nije imao većega utjecaja na proizvodnju točnih oblika (*Kali* – 3. rečenica, *Vrsi* – 4. rečenica, *Sali* – 41. rečenica).

Rezultati sklonidbe ojkonima *Kali* i *Sali* kod ispitanika iz Zadra su bili identični (41 ispitanik, tj. 67,21% ispitanika iz Zadra proizvelo je točan oblik), a među ispitanicima iz Gospića točan oblik ojkonima *Kali* proizvelo je 17 ispitanika (33,33%), a točan oblik ojkonima *Sali* 19 ispitanika (37,25%). Ispitanici iz Zadra proizveli su i manje različnica pri sklonidbi – ukupno 15 dok su ih ispitanici iz Gospića proizveli čak 25. Ako se tomu pridoda da su ispitanici iz Zadra ukupno proizveli 7 nepostojećih sklonidbenih likova (za *Kali* 3, a za *Sali* i *Vrsi* po 2)²⁴, a ispitanici iz Gospića njih 18 (za *Kali* 10, za *Sali* 7 i za *Vrsi* 2)²⁵, moglo bi se zaključiti da su ispitanici iz udaljenijih krajeva skloniji proizvodnji nepostojećih različnica te da je ta pojava češća kod onih natukničnih oblika pri čijoj se sklonidbi više griješi.

Kada je riječ o genitivnim oblicima, točan oblik ojkonima *Kali* ukupno je proizvelo 55 ispitanika (49,11%) i to 18 ispitanika iz Gospića i 37 ispitanika iz Zadra, a točan oblik ojkonima *Sali* ukupno 48 ispitanika (42,86%) i to 9 ispitanika iz Gospića i 39 ispitanika iz Zadra. Kao što se pretpostavljalo udio točno proizvedenih genitivnih oblika tih ojkonima razlikuje se od udjela točno proizvedenih lokativnih oblika. Ispitanici iz Zadra imali su više točno proizvedenih lokativnih oblika (za oba ojkonima 67,21%) nego genitivnih iako razlika nije toliko velika (*Kali* 60,66%, *Sali* 63,93%) dok su ispitanici iz Gospića bili neznatno bolji pri proizvodnji genitivnih (35,29%) nego lokativnih oblika (33,33%) ojkonima *Kali*, ali pri sklonidbi ojkonima *Sali* proizveli su upola manje točnih genitivnih oblika (17,65%) nego lokativnih (37,25%). Stoga se nameće pitanje jesu li točno proizvedeni lokativni oblici slučajni (nominativni dočetak *-i* utječe na odabir lokativnoga dočetka *-ima*) ili su odraz poznavanja roda i broja odnosno sklonidbenih osobitosti tih ojkonima. Usporedbom pojedinačnih odgovora svakoga ispitanika dodatno je potvrđena pretpostavka da će ispitanici iz udaljenijih krajeva biti manje uspješni pri proizvodnji točnih oblika tih ojkonima te da će genitivni oblici biti presudni jer imaju razlikovnu ulogu. Samo je 5 ispitanika iz Gospića, tj. njih 9,8% točno proizvelo sve genitivne i lokativne oblike ojkonima *Kali* i *Sali* (samo genitivne 5 ispitanika, samo lokativne 13 ispitanika) dok je među ispitanicima iz Zadra 30 ispitanika, tj. njih 49,18% točno proizvelo i genitivne i lokativne oblike (samo genitivne 36 ispitanika, samo lokativne 38 ispitanika).

²⁴ Rezultati ispitanika iz Zadra: *Kalima* – 41 pojava, *Kali* – 8, **Kaliju* – 7, **Kaliu* – 4 i **Kaliji* – 1; *Salima* – 41, *Sali* – 10, **Saliju* – 7, **Salu* – 2 i **Salu* – 1; *Vrsima* – 58, **Vrsu*, **Vrsinama* i *Vrsi* – 1.

²⁵ Rezultati ispitanika iz Gospića: *Kalima* – 17 pojava, *Kali* i **Kaliju* – 10, **Kaliu* – 6, **Kala*, **Kalijima*, **Kaliji*, **Kalii*, **Kalimu*, **Kalini*, **Kalu* i **Kalama* – 1; *Salima* – 19, *Sali* – 11, **Saliju* – 9, **Salu* – 6, **Salimu* – 2, **Salama*, **Saliji*, **Salu* i **Salinama* – 1; *Vrsima* – 31, *Vrsi* – 15, **Vrsu* – 4 i **Vrsinu* – 1.

3.4. Pluralia tantum ojkonimi ženskoga roda s dočetakom na *-ane*

Ukupno je raščlanjeno deset pluralia tantum ojkonima ženskoga roda s dočetakom na *-ane* (ojkonimom *Petrčane* trebalo je nadopuniti dvije rečenice pa je ukupno raščlanjeno 11 rečenica²⁶). Njihova je sklonidba na temelju dočetka *-ane* prema Bjelanoviću (2008: 76) predvidiva te se ti ojkonimi sklanjaju prema imeničkoj a-sklonidbi unatoč natukničnome dočetu koji je gramatički ženskoga roda (N *-ane* umjesto *-i*, G *-a*, D *-ima*, A *-e*, V *-i*, L *-ima*, I *-ima*). Ispitanici vjerojatno nisu upoznati s tom činjenicom iako danas na području Zadarske županije postoji deset takvih ojkonima, a na području Ličko-senjske četiri²⁷.

Točnim oblikom ponuđenoga ojkonima svih 11 rečenica nadopunilo je ukupno 11 ispitanika (9,82%) i to 7 ispitanika iz Gospića i 4 ispitanika iz Zadra. Ukupno je bilo 64,94% točno proizvedenih padežnih oblika (Gospić – 61,68%, Zadar – 67,66%). Najmanje je poteškoća ispitanicima predstavljala sklonidba ojkonima *Nevidane* pa je zadanu rečenicu „Proveli ste vikend u _____ (*Nevidane*).“ točno nadopunilo 85 ispitanika (25,89%).

Najmanje je točnih odgovora zabilježeno pri sklonidbi ojkonima *Lišane Ostrovičke*. Rečenicu „Završili su školu u _____ (*Lišane Ostrovičke*).“ točno je riješilo samo 29 ispitanika (25,89%) i to 16 iz Gospića i 13 iz Zadra. *Hrvatski mjesni rječnik* (2016: 295) prema mjesnomu liku „Lišane Östrovičkē, -ānā -ī, -īn/īma -īn“ propisuje književni lik „Lišane Östrovičkē, -ānā -īh, -īma -īm“, ali ispitanici dvoje pri proizvodnji jednoga člana ili obaju članova toga ojkonima pa su među rezultatima zabilježene ukupno 33 različnice toga ojkonima. Ispitanici iz Gospića proizveli su 21 različnicu, a ispitanici iz Zadra 22 različnice. Najčešći odgovori ispitanika bili su: *Lišanima Ostrovičkim* (29), *Lišanima *Ostrovačkim* (17), *Lišanima Ostrovičkima* (9), **Lišanim *Ostrovičkama* (6), **Lišanama Ostrovičkim* (5). Već se na temelju tih primjera može zaključiti da su ispitanici imali više poteškoća pri sklonidbi pridjeva *Ostrovičke* nego pri sklonidbi imenice *Lišane*. Neki od njih, čini se, u drugomu članu ne prepoznaju pridjev pa ga pokušavaju sklanjati prema pravilima imeničke sklonidbe (**Ostrovičkama*)²⁸. Točan oblik prvoga člana toga ojkonima proizvelo je 55 ispitanika, a točan oblik drugoga člana 46 ispitanika. Treba istaknuti da je samo osam ispitanika (2 iz Gospića i 6 iz Zadra) taj ojkonom sklanjalo prema pravilima e-sklonidbe koristeći se nastavkom *-ama* što upućuje na to da uzrok odstupanjima valja tražiti negdje drugdje (možda

²⁶ Time se željelo utvrditi hoće li ispitanici u oba primjera proizvesti isti sklonidbeni oblik toponima *Petrčane*, odnosno dvoje li pri proizvodnji takvih toponima.

²⁷ Ostale vrste toponima s dočetakom na *-ane* u Zadarskoj odnosno Ličko-senjskoj županiji nisu tema ovoga rada pa se u radu izrijekom ni ne spominju.

²⁸ Ostrovica je naselje u sastavu općine Lišane Ostrovičke.

čak i u činjenici da se radi o mjestu relativno udaljenom od županijskoga središta²⁹ i rijetkoj proizvodnji toga toponima, a pogotovo njegova drugog člana unatoč činjenici da ima razlikovnu ulogu – u sastavu općine Benkovac su Lišane Ostrovičke i Lišane Tinjske, ali prema popisu stanovništva RH iz 2011. Lišane Ostrovičke imaju 680, a Lišane Tinjske samo 97 stanovnika). Na to ukazuju i rezultati proizvodnje ostalih pluralia tantum ojkonomima s dočetkom na *-ane* pri čijoj proizvodnji nije bilo toliko odstupanja (*Donje Biljane* – 57,14% točnih odgovora, *Mrljane* – 57,82%, *Zapužane* – 60,71%, *Donje Raštane* – 65,18%, *Pakoštane* – 70,54%, *Bilišane* – 73,21%, *Visočane* – 75%, *Neviđane* – 75,89%).

Kao što je već navedeno lokativnim oblikom ojkonomima *Petrčane* trebalo je nadopuniti dvije rečenice, drugu i desetu. Cilj je bio provjeriti hoće li ispitanici proizvesti isti oblik ili će se oblici razlikovati, a ako se razlikuju hoće li se razlika odnositi na rod ili broj ojkonomima. Zanimljivo je da je udio točnih odgovora u prvomu primjeru (80,36%) bio veći nego u drugomu primjeru (75,89%). Rečenicu „Oni ljetuju u _____ (*Petrčane*).“ točno je riješilo 90 ispitanika i to 38 ispitanika iz Gospića (74,51%) i 52 iz Zadra (85,25%). Među odgovorima, osim točnoga oblika ponuđeno je još pet različenica (*Petrčanama* – 12, **Petričanima* – 5, *Petrčanu* – 3, **Petračanama* i **Patrčanima* – 1). Drugi primjer, odnosno rečenicu „Ona je rođena u _____ (*Petrčane*).“ točno je riješilo 85 ispitanika i to 37 ispitanika iz Gospića (72,55%) i 48 iz Zadra (78,69%). Ispitanici su u tom primjeru proizveli čak devet različenica uz točan lokativni oblik (*Petrčanama* – 12, **Petričanima* – 4, *Petrčanu* – 3, *Petrčane*, **Petričanama* – 2, **Petričanu*, **Petračanima*, *Pakoštanima*, **Patrčanima* – 1). Na temelju navedenih se različenica vidi da su ispitanici proizveli identičan broj sklonidbenih oblika neodgovarajućega roda (*Petrčanama* – 12) odnosno broja (*Petrčanu* – 3) u objema rečenicama te da su se odstupanja uglavnom događala pri proizvodnji osnove, a ne nastavka toga ojkonomima.

3.5. Pluralia tantum ojkonomi ženskoga roda s dočetkom na *-je*

U sastavu Zadarske županije tri su ojkonomima s dočetkom na *-je*: Bibinje, Donje Ceranje i Miranje³⁰. Bibinje je priobalno naselje, a Donje Ceranje i Miranje susjedna naselja u Ravnim kotarima (općina Benkovac). *Hrvatski mjesni rječnik* (2016: 102, 344) uz te ravnokotarske ojkonomie navodi da su ženskoga roda i u množini, ali sklonidbeni im se likovi odnosno dočetci razlikuju pa se

²⁹ Lišane Ostrovičke su od Zadra udaljene 50-ak km, a od Šibenika 30-ak.

³⁰ Kako ističe Bjelanović (2007: 49) „nije lako utvrditi jesu li *Miranje* i *Cèranje* izvedeni sufiksom *-je* ili im je sufiksacija kakve druge prirode“.

prema mjesnomu liku „Dônjê Cèranje, -ī -ānjā, īn -ān/-ama“ izvodi književni lik „Dônjê Cèranje, -īh -ānjā, īm -ama“, a prema mjesnomu liku „Miranje, -īrānjā, -īn/-ima“ književni lik „Miranje, -īrānjā, -ima“. Odgovor zašto je tomu tako mogao bi se možda pronaći u tumačenju Petra Skoka (1954: 52–53 prema Bjelanović 2007: 49):

„Danas je Miranje pridjev na -je, jer mu se ima podrazumjeti selo. Nalazi se u župi Luka. 1498. Mirane* je izvedenica na -janin od mir<lat. Murus 'zid'; upor. u Krešimirovoj donaciji 1059. terra que dicitur (negdje kod Rogova). Jednako je obrazovano i naselje velike porodice Cerani, koje je nastalo oko cera ili u šumi cerovoj, danas Ceranje južno od Miranja.“

Osim te razlike na proizvodnju sklonidbenih oblika tih dvaju ojkonima mogla bi utjecati još i činjenica na koju je ukazao Živko Bjelanović. Proučavajući toponimiju benkovačkoga kraja, na čijem se području nalaze i ti toponimi, Bjelanović (2007: 51–52) primjećuje tendenciju smanjivanja razlika „između nestandardne i standardne onomastičke komunikacije“ odnosno pojednostavljivanja sustava „imenovanja naseljenih mjesta uklanjanjem nefunkcionalnih elemenata u oblicima toponomastičkih leksema.“ Neki se toponimi razlikovati po rodu, završetku, tvorbenom tipu, prozodemskim osobinama ujednačuju uslijed asimilacije (npr. *Bánjēvci*, *Radōšinōvci* i *Stānkōvci*), a kod drugih se promjene događaju uslijed singularizacije množinskih oblika toponima i to češće „redukcijom množinskog nastavka toponima muškog roda“ (usp. *Parčići* i *Popovići* te *Bulić*, *Kašić* i sl.), nego promjenom roda npr. „*Dônjê Cèranje* (pl. ž. r., dakle ove *Dônjê Cèranje*) postaju *Dônjê Cèranje* (sg. s. r., dakle ovo *Dônjê Cèranje*)“. Prema Bjelanoviću bi se pri sklonidbi ojkonima *Donje Ceranje* u lokalnome idiomu stoga mogli očekivati i jedninski nastavci a-sklonidbe (G -a, D -u, A -e, L -u, I -em)!

Dakle, sklonidba tih dvaju ojkonima na temelju njihova nominativnog dočetka nije u potpunosti predvidiva, odnosno pri sklonidbi se rabe različiti lokativni dočetci (iako oba ojkonima u natukničnome obliku završavaju istim dočekom). Stoga je bilo zanimljivo utvrditi proizvodnji kojih su oblika ispitanici bili skloniji. Ispitanicima su bile ponuđene sljedeće rečenice „Čekali smo u _____ (*Donje Ceranje*).“ i „Živjeli su u _____ (*Miranje*).“

Lik *Donjim Ceranjama*, propisan u *Hrvatskome mjesnom rječniku* (2016) proizvelo je ukupno 26 ispitanika (23,21%) i to 7 ispitanika iz Gospića i 19 ispitanika iz Zadra. Najveći broj ispitanika, njih 45 ili 40,18%, odlučilo se za oblik *Donjim *Ceranjima*, a ostali su naveli jednu od preostalih pet različenica: *Donjem Ceranju* – 26 pojava, *Donjoj *Ceranji* – 11, **Donjim*

**Ceranju* – 2, *Donje Ceranje* i **Donjom Ceranju* – 1. Dakle, ispitanici su dvojili pri određivanju roda (*Donjim Ceranjima/Ceranjama*), ali i pri određivanju roda i broja toga ojkonom (*Donjem Ceranju/Donjoj Ceranji*), a u dvama se slučajevima (*Donjim Ceranju*) proizvedeni dijelovi dvočlanoga ojkonom ne podudaraju u broju. Usporedimo li proizvodnju triju najčešćih odgovora unutar dviju skupina ispitanika (Zadar: *Donjim Ceranjima* – 24 ispitanika ili 39,34%, *Donjim Ceranjama* – 19 ispitanika ili 31,15%, *Donjem Ceranju* – 11 ispitanika ili 18,03%; Gospić: *Donjim Ceranjima* – 21 ispitanika ili 41,18%, *Donjim Ceranjama* – 7 ispitanika ili 13,73%, *Donjem Ceranju* – 15 ispitanika ili 29,41%), zaključit ćemo da se većina ispitanika obiju skupina koristila množinskim lokativnim dočekom *-ima* i to skoro u podjednakom omjeru, udio ispitanika koji se koristio dočekom *-ama* bio je dvostruko veći u skupini koju su sačinjavali ispitanici iz Zadra, a ispitanici iz Gospića češće su se odlučivali za jedninski dočetak *-u*. Možda bismo mogli zaključiti da su se ispitanici, vođeni analogijom, prema pluralia tantum ojkonomima ženskoga roda s dočekom na *-ane* i lokativom na *-ima*, češće odlučivali za isti lokativni dočetak i pri sklonidbi ojkonom *Donje Ceranje*, ali sklonidba ojkonom *Miranje* pobija taj zaključak.

Naime, pri sklonidbi toga su se ojkonom ispitanici češće odlučivali za lokativni nastavak *-ama* (ukupno 46 ispitanika ili 41,07% i to 16 ispitanika iz Gospića i čak 30 iz Zadra) dok je lik s dočekom na *-ima* zabilježen u *Hrvatskome mjesnom rječniku* (2016) proizvelo ukupno 29 ispitanika (25,89%) i to 14 ispitanika iz Gospića i 15 ispitanika iz Zadra. I kod toga su primjera ispitanici dvojili oko broja ojkonom pa je jedna četvrtina ispitanika (17 iz Gospića i 11 iz Zadra) proizvela jedninski oblik srednjega roda *Miranju*, šest ispitanika jedninski oblik ženskoga roda *Miranji*, jedan je ispitanik zadržao natuknični oblik *Miranje*, a jedan upisao pogrešnu natuknicu (*Mrljanama*). Kolebanja i razlike pri odabiru lokativnoga dočeka ojkonom *Donje Ceranje* odnosno *Miranje* zanimljive su i ako se u obzir uzme činjenica da se radi o susjednim naseljima. Uz to, svakako valja istaknuti da su samo dva ispitanika (i to iz Zadra) točno proizvela lokativne oblike obaju ojkonom kao i da je ukupno 51 ispitanik (45,54%) smatrao da treba rabiti isti dočetak pri sklonidbi obaju ojkonom (više od polovine ispitanika iz Zadra – 52,46% te više od trećine ispitanika iz Gospića – 37,25%³¹).

Poteškoće su se pojavile i pri sklonidbi ojkonom *Bibinje* za koje se u literaturi pretpostavlja da je natuknični lik vjerojatno u množini ženskoga roda³²

³¹ Dočekom *-ama* služio se 21 ispitanik (5 iz Gospića i 16 iz Zadra), dočekom *-ima* 15 ispitanika (6 iz Gospića i 9 iz Zadra), dočekom *-u* 13 ispitanika (8 iz Gospića i 5 iz Zadra), a dočekom *-i* 2 ispitanika iz Zadra.

³² Za etimologiju toponima Bibinje Ivišić (2014: 107) piše: „Jedina različita od starih potvrda,

(Ivišić 2014: 107) s čime se slaže i *Hrvatski mjesni rječnik* (2016: 20) u kojemu se bilježi književni lik „Bibinje, -ā, -ama“ prema mjesnomu liku „Bibinje, -in, -an“. Treba istaknuti da su ispitanici pri sklonidbi toga ojkonima proizveli samo tri različnice (*Bibinjama* – 78 pojavnica, **Bibinju* – 33 i *Bibinje* – 1). Dakle udio točnih odgovora u primjeru „Moj prijatelj radi u _____ (*Bibinje*).“ iznosi 69,64%, ali raspodjela odgovora ispitanika iz Zadra i Gospića bitno je drukčija. Čak 50 ispitanika iz Zadra ponudilo je odgovor *Bibinjama* (81,97%), 10 ispitanika **Bibinju* (16,39%) te jedan ispitanik *Bibinje* (1,64%). Ispitanici iz Gospića dvojili su između množinskoga lika *Bibinjama* – 28 pojavnica (54,9%) i jedninskoga lika **Bibinju* – 23 pojavnice (45,1%).

3.6. Pluralia tantum ojkonimi srednjega roda s dočekom na -a

Među raščlanjivanim pluralia tantum ojkonimima Zadarske županije samo je jedan nedvojbeno srednjega roda – *Poljica*. *Hrvatski mjesni rječnik* (2016: 420) prema mjesnomu liku „Poljica, -ā, -ič, -in“ bilježi književni lik „Poljica, -ā, -ima“. Dakle, sklonidba toga bi ojkonima na temelju nominativnoga morfema trebala biti predvidiva (ako se zna da je riječ o plurale tantum imenici), tj. treba ju sklanjati prema imeničkoj a-sklonidbi (N -a, G -a, D -ima, A -a, V -a, L -ima, I -ima). Stoga iznenađuje podatak da je samo jedna četvrtina ispitanika, njih 28, proizvelo točan oblik toga ojkonima u rečenici „Oni idu prema _____ (*Poljica*).“ Pri tome su ispitanici iz Zadra bili uspješniji od ispitanika iz Gospića. Točan oblik proizvelo je 20 ispitanika iz Zadra (32,79%) i sedam iz Gospića (13,73%). Najveći broj ispitanika, njih 52 ili 46,43%, proizvelo je oblik *Poljicama* što bi značilo da su rabili nastavak -ama svojstven imenicama ženskoga roda koje se sklanjaju prema e-sklonidbi. Zanimljivo je istaknuti i da je drugi najčešće proizvedeni dočetak također svojstven imenicama ženskoga roda, ali jednine pa je oblik **Poljici* ukupno proizvelo 30 ispitanika ili 26,79% i to 17 ispitanika iz Gospića (33,33%) i 13 iz Zadra (21,31%). Osim triju navedenih različenica po jedan je ispitanik iz Gospića proizveo još i oblik *Poljicu* odnosno *Poljičanima*.

Bibignam (1350), ujedno je i najstarija potvrda hrvatskoga lika toponima, samo što upućuje na jedninu ž. r. – *Bibinja*. Suvremeni lik *Bibinje* izvorno je vjerojatno množina ženskoga roda (usp. ARJ I: 280 i Benić 2013: 29, 55) iako se bilježi i kao jednina srednjega roda (usp. HER, Skok 1954: 42). Današnje naselje Bibinje nalazi se na obali i u njemu se nalaze Staro i Novo selo. Staro je selo oko Crkve Sv. Ivana, a Novo selo oko Crkve Sv. Roka. Oba sela naselili su stanovnici Petrine (vasi) koji su u 15. i 16. st. bježali, što pred Osmanlijama, što pred kugom, te su se spustili na obalu (Jelić 1898: 113–114). Množina toponima *Bibinje* mogla bi se odnositi na Staro i Novo selo, kao **Bibinje vasi*. Sufiks -je bio bi u tome slučaju slavenski posvojni sufiks, a etimologiju treba tražiti za *Bibin*-“

Na temelju podataka iz *Hrvatskoga mjesnog rječnika* (2016: 420–421) ne može se zaključiti što je utjecalo na odabir dočeta *-ama* i *-i*. Naime, u tome se rječniku navode naselja *Poljica* u općinama Otočac (Ličko-senjska županija), Krk (Primorsko-goranska županija), Jelsa, Marina i Podbablje (Splitsko-dalmatinska županija), ali sva su ta naselja pluralia tantum srednjega roda pa se njihov oblik u trima padežima, dativu, lokativu i instrumentalu, tvori dočetkom *-ima*. U Dubrovniku i Konavlima (Dubrovačko-neretvanska županija) te u Udbini (Ličko-senjska županija) postoje singularia tantum inačice istoga roda koje u nominativu završavaju na *-e*, a lokativu na *-u* (N Poljice, L Poljicu). Odbačena je i mogućnost utjecaja prethodnih zadataka jer u upitniku ojkonomi nisu bili grupirani prema rodu već se pazilo na to da ojkonomi s istim dočetkom ne budu ponuđeni jedan iza drugoga, a rečenica koju je trebalo nadopuniti točnim oblikom ojkonomi *Poljica* nalazila se otprilike na sredini upitnika. Da bi se sa sigurnošću moglo utvrditi je li odabir jedninskih odnosno množinskih dočeta ženskoga roda bio slučajan ili ne, trebalo bi ispitanicima u nekom budućem istraživanju ponuditi više pluralia tantum toponima srednjega roda. Bilo bi zanimljivo vidjeti bi li se u tom slučaju ponovili isti sklonidbeni obrasci ili ne.

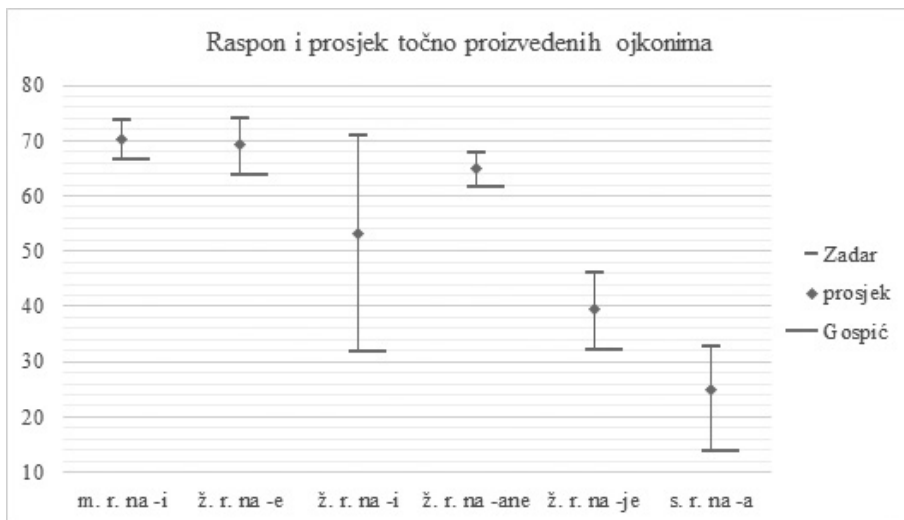
4. ZAKLJUČAK

Kako je već više puta u literaturi istaknuto toponimi se, pa tako i ojkonomi, uglavnom detaljnije ne opisuju u jezičnim priručnicima. Pri proizvodnji prostorno bližih ojkonomi odnosno ojkonomi kojima se imenuju veća naseljena mjesta uglavnom se manje odstupa od norme. Međutim proizvodnja ojkonomi kojima su svojstvene posebnosti u sklonidbi, rodu ili broju rezultira poteškoćama čak i kada su ti ojkonomi poznatiji odnosno prostorno bliži.

Danas se u razmatranjima o standardizaciji imena, pa tako i imena naseljenih mjesta, ne dovodi u pitanje njihova dijalektalna, leksička ili morfološka posebnost. Ono čemu se teži dosljednost je njihova opisa u jezičnim priručnicima odnosno njihovo uvrštavanje u jezične priručnike i nastavne jedinice.

Ipak valja imati na umu da su i autori *Hrvatskoga mjesnog rječnika* (2016) bili suočeni s određenim poteškoćama pri utvrđivanju dijela likova naseljenih mjesta „zbog neusklađenosti u izvorima koji se drže službenima, a posebno njihovom usporedbom s imenima u drugim izvorima (rječnici, turistički i nautički vodiči, poštanski imenici)“. Neke od tih poteškoća zabilježene su i tijekom prikupljanja podataka za potrebe ovoga istraživanja (npr. promjena imena mjesta *Radošinovci* u *Radašinovci* odlukom gradskoga vijeća Benkovca 2015. godine). Raščlanivši prikupljenu pisanu proizvodnju (upitnik) ukupno 112 ispitanika, studenata nefiloloških studijskih grupa Sveučili-

šta u Zadru (62 ispitanika) i dislociranoga studija u Gospiću (51 ispitanik), u cijelosti je potvrđena pretpostavka da će raščlanjivani ojkonimi biti poznatiji, odnosno prostorno bliži ispitanicima iz Zadarske županije nego ispitanicima iz Ličko-senjske županije, a djelomično je potvrđena pretpostavka prema kojoj su ojkonimi kojima se imenuju veća naseljena mjesta poznatiji na širem geografskom području što rezultira manjim brojem odstupanja pri njihovoj proizvodnji.

Slika 1. Raspon i prosjek točno proizvedenih ojkonima.

Ispitanici iz Zadarske županije proizveli su manje odstupanja pri sklopidbi raščlanjivanih ojkonima. Slika 1 prikazuje raspon točno proizvedenih ojkonima s obzirom na njihov rod i dočetak. Ispitanici iz Zadra postigli su bolje rezultate pri proizvodnji svih ojkonima. Razlika u rasponu točnih odgovora dviju skupina ispitanika bila je najmanja pri proizvodnji ojkonima ženskoga roda s dočekom na *-ane* (5,98), a najveća pri proizvodnji ojkonima ženskoga roda s dočekom na *-i* (čak 39,06). Prosjek točno proizvedenih oblika ojkoni- ma muškoga roda s dočekom na *-i* iznosio je 70,26%, ženskoga roda s dočekom na *-e* 69,25%, ženskoga roda s dočekom na *-ane* 64,94%, ženskoga roda s dočekom na *-i* 53,04% (tablica 1). Pri proizvodnji preostalih dviju skupina ojkonima ispitanici su bili manje uspješni pa je udio točno proizvedenih ojkoni- ma ženskoga roda s dočekom na *-je* iznosio 39,58%, ojkonima srednjega roda na *-a* tek 25%.

Tablica 1. Raspon, prosjek i razlika u rasponu točno proizvedenih ojkonima.

	m. r. na -i	ž. r. na -e	ž. r. na -i	ž. r. na -ane	ž. r. na -je	s. r. na -a
Zadar	73,52	73,87	70,82	67,66	45,9	32,79
Gospić	66,37	63,73	31,76	61,68	32,03	13,73
prosijek	70,26	69,25	53,04	64,94	39,58	25
razlika Z-G	7,15	10,14	39,06	5,98	13,87	19,06

Kod onih ojkonima pri čijoj je proizvodnji bilo više odstupanja ispitanici su bili skloniji proizvodnji većega broja nepostojećih oblika pa su tako primjerice pri sklonidbi ojkonima *Torovi* ispitanici iz Gospića kao odgovor ponudili 15 pojavnica koje ne pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku, a ispitanici iz Zadra 9 pojavnica. Pri sklonidbi ojkonima *Mandre* zabilježen je sličan uzorak: ispitanici iz Gospića proizveli su 13, a ispitanici iz Zadra 7 pojavnica koje ne pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku.

Istraživanjem se željelo utvrditi i jesu li ojkonimi kojima se imenuju veća naseljena mjesta poznatiji na širem geografskom području i postojaniji kada je riječ o očuvanju njima svojstvenih pluralia tantum oblika te hoće li shodno tomu pri njihovoj proizvodnji biti manje odstupanja. Nije utvrđena statistički značajna korelacija točno proizvedenih oblika ojkonima i veličine naseljenih mjesta osim kod ojkonima muškoga roda s dočetakom na -i kod kojih je korelacija bila jaka i pozitivnoga predznaka ($r = 0,822$, $p < 0,05$) što znači da su ispitanici ostvarili bolje rezultate pri proizvodnji onih ojkonima kojima se imenuju veća naseljena mjesta. Da bi se provjerila pretpostavka o povezanosti proizvodnje točnih oblika pojedinih ojkonima s obzirom na njihovu naseljenost, buduća bi istraživanjima trebalo temeljiti na većemu broju ojkonima kako bi se vjerodostojnije mogla izračunati korelacija.

Ipak ni ispitanici iz Zadra kao županijskoga središta ni ispitanici iz susjedne Ličko-senjske županije ne proizvode točne oblike pluralia tantum ojkonima (Zadar – 68,89% točno proizvedenih ojkonima, Gospić – 57,49%) što ukazuje na potrebu uvrštavanja ove problematike u nastavne planove i programe kako bi se smanjio broj odstupanja od norme pri sklonidbi pluralia tantum ojkonima. Kako bi se dobili vjerodostojniji rezultati, budućim bi istraživanjima valjalo obuhvatiti ispitanike iz različitih krajeva Hrvatske u kojima nema sličnih ojkonima, a u rasprave uključiti i toponomastičare i geografe odnosno uvažiti i njihove stavove.

Literatura i izvori

- Babić, S., Prezimena, toponimi, etnici i ktetici u književnom jeziku. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 23(5), 1975, str. 139–145.
- Babić, S., *Sročnost u hrvatskome književnome jeziku*, Matica hrvatska, Zagreb, 1998.
- Bašić-Kosić, N. (ur.), *Hrvatski mjesni rječnik*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2016.
- Bjelanović, Ž., Toponimija benkovačkog kraja kao ogledalo njegove prošlosti. U: Ž. Bjelanović, *Onomastičke teme*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007, str. 45–62.
- Bjelanović, Ž., Toponimi etnonimskog podrijetla u Pokrčju. *Godišnjak TITIUS: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke*, 1(1), 2008, str. 71–99.
- Faričić, J., Neki geografski aspekti proučavanja toponima. U: V. Skračić i J. Faričić (ur.), *Geografska imena. Zbornik radova s Prvoga nacionalnog znanstvenog savjetovanja o geografskim imenima*, Sveučilište u Zadru i Hrvatsko geografsko društvo, Zadar, 2011, str. 51–66.
- Grčević, M., *Imena hrvatskih naselja: abecedni i odosražni rječnik*, Mave-da i Hrvatsko filološko društvo, Rijeka, 2008.
- Houtzagers, H. P., On the phonology and morphology of the Čakavian dialects spoken on the Island of Pag. *Studies in Slavic and General Linguistics*, 10, 1987, str. 65–90.
- *Hrvatska jezična riznica*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2006–2011. <http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html>
- *Hrvatski jezični portal*, Znanje i Srce, Zagreb, 2006, <http://hjp.znanje.hr/>
- *Hrvatski mjesni rječnik*, (glavna urednica Nataša Bašić-Kosić), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2016.
- Ivšić, D., Predijalni toponimi na zadarskome području. *Folia onomastica Croatica*, (23), 2014, str. 95–142.
- Jelaska, Z., Oblici hrvatskih riječi. U: Z. Jelaska i sur., *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2005, str. 136–143.
- Jojić, L. (ur.), *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2015.
- Jurić, A., Nekoliko onomastičkih opažanja o pisanju geografskih imena u RH. U: V. Skračić i J. Faričić (ur.), *Geografska imena. Zbornik radova s Prvoga nacionalnog znanstvenog savjetovanja o geografskim imenima*, Sveučilište u Zadru i Hrvatsko geografsko društvo, Zadar, 2011, str. 11–16.

- Kovačić, V., Pomorska terminologija u hvarskom govoru u usporedbi s ekvivalentima u venecijanskom dijalektu. *Gradovrh: časopis za književno-jezična, društvena i prirodno-znanstvena pitanja*, 3(3), 2006, str. 133–137.
- Magaš, D., Zemljopisna obilježja otoka Paga u funkciji upoznavanja njegove toponimije. U: V. Skračić (ur.), *Toponimija otoka Paga*, Sveučilište u Zadru i Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar, 2011, str. 5–49.
- Marković, I., *Uvod u jezičnu morfologiju*, Disput, Zagreb, 2012.
- Milanović, B., O obliku i deklinaciji imena mesta tipa Bošnjane i Ribare u savremenom književnom jeziku. *Naš jezik*, n. s., knj. XIII, 1963, str. 3–5.
- Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857–2001, Zagreb: Državna geodetska uprava, Nacionalna kontaktna točka za NIPP i INSPIRE, 2015. <http://registri.nipp.hr/izvori/view.php?id=29>
- Opačić, N., Kućice i slobodice. *Vijenac*, 459: 8, 2011.
- Pišković, T., *Gramatika roda*, Disput, Zagreb, 2011.
- Skok, P., *Slavenstvo i romanstvo na Jadranskim Otocima: toponomastička ispitivanja*, Jadranski Institut JAZU, Zagreb, 1950.
- Skok, P., Postanak hrvatskog Zadra. *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 1, 1954, str. 37–68.
- Skračić, V., Što je ispravno u toponomastici?, U: V. Skračić i J. Faričić (ur.), *Geografska imena. Zbornik radova s Prvoga nacionalnog znanstvenog savjetovanja o geografskim imenima*, Zadar: Sveučilište u Zadru i Hrvatsko geografsko društvo, 2011, str. 5–10.
- Šimunović, P., *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*, Golden marketing i Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
- Šimunović, P., *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing i Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
- Šimunović, P., Lička toponomastička stratigrafija. *Folia onomastica Croatica*, 19, 2011, str. 223–246.
- Šonje, J. (ur.), *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb, 2000.
- Tafra, B., Rod i broj ispočetka. *Filologija*, 49, 2007, str. 211–233.
- Tafra, B., *Prinosi povijesti hrvatskoga jezikoslovlja*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.
- Vulić, S., Narječna i dijalekatna pripadnost govora Povoljane na otoku Pagu. *Čakavska rič. Polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, 30(1–2), 2004, str. 91–98.
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, 2015. <http://www.propisi.hr/print.php?id=5006>
- Znika, M., Kategorija brojivosti u hrvatskom jeziku. *Fluminensia*, 17(1), 2005, str. 39–52.

PRILOG

Tablica 2. Pluralia tantum ojkonimi u Zadarskoj županiji.

Naselje	Književni lik (rod, broj)	Mjesni lik (rod, broj)
Banjevci, Stankovci	Bánjēvci, <i>m, mn</i> , -evācā, -ma	Bánjēvc ⁱ , <i>m, mn</i> , -evācā, -īn/-ma
Begluci, Gračac	Bègluci, <i>m, mn</i> , -èglūkā, -ma	Bègluc ⁱ , <i>m, mn</i> , -èglūkā, -ma
Bibinje, Bibinje	Bibīnje, <i>ž, mn</i> , -ā, -ama	Bibīnje, <i>ž, mn</i> , -īnj, -an
Bilišane, Obrovac	Bilišane, <i>ž, mn</i> , -ānā, -ima	Bilišane, <i>ž, mn</i> , -ānā, -īn/- ⁱ ma
Brgulje, Zadar	Brgulje, <i>ž, mn</i> , -ā, -ama	Bargülje, <i>ž, mn</i> , -ülj, -ah
Dobropoljci, Lišane Ostrovičke	Dobròpōljci, <i>m, mn</i> , -oljācā, ma	Dobròpōljci, <i>m, mn</i> , -oljācā, -īn/-ma
Donje Biljane, Benkovac	Dōnjē Bīljāne, <i>ž, mn</i> , -īh -ā, -īm -ima	Dōnjē Bīljāne, <i>ž, mn</i> , -ī -ā, -īn īn/- ⁱ ma
Donje Ceranje, Benkovac	Dōnjē Cèranje, <i>ž, mn</i> , -īh -ānjā, īm -ama	Dōnjē Cèranje, <i>ž, mn</i> , -ī -ānjā, īn -ān/-ama
Donje Raštane, Sveti Filip i Jakov	Dōnjē Rášthane, <i>ž, mn</i> , -īh -ānā, -īm -ima	Dōnjē Rášthane, <i>ž, mn</i> , -ī -ānā, -īn -īn/- ⁱ ma
Drage, Pakoštane	Drāge, <i>ž, mn</i> , -āgā, -ama	Drāge, <i>ž, mn</i> , -āg, -an
Dragove, Sali	Drāgove, <i>ž, mn</i> , -ā, -ama	Drāgove, <i>ž, mn</i> , -ov, -an
Grbe, Nin	Gřbe, <i>ž, mn</i> , -řbā, -ama	Gřbe, <i>ž, mn</i> , -řbā, -ān/-ama
Jasenice, Jasenice	Jasènice, <i>ž, mn</i> , -īcā, -ama	Jasènice, <i>ž, mn</i> , -īcā, -ān/ama(n)
Kali, Kali	Kāli, <i>ž, mn</i> , -ālī, -ma	Kuāle, <i>ž, mn</i> , -āl, -ima(n)
Kijani, Gračac	Kījani, <i>m, mn</i> , -ījānā, ma	Kījani, <i>m, mn</i> , -ānī, -ma
Komazeci, Obrovac	Kōmazēc ⁱ , <i>m, mn</i> , -ā, -ma	Kūmazēc ⁱ , <i>m, mn</i> , -ā, īn/-ma
Lišane Ostrovičke, Lišane Ostrovičke	Líšane Őstrovičkē, <i>ž, mn</i> , -ānā -īh, -ima -īm	Líšane Őstrovičkē, <i>ž, mn</i> , -ānā -ī, -īn/ ⁱ ma -īn
Lozice, Vir	Lòzice, <i>ž, mn</i> , -īcā, -ama	Lòzice, <i>ž, mn</i> , -īc, -ān/-ama
Ninski Stanovi, Nin	Nīnskī Stānovi, <i>m, mn</i> , -h -ōvā, -m -ma	Stānovi, <i>m, mn</i> , -ōvā, -īn/-ma
Mandre, Kolan	Māndre, <i>ž, mn</i> , -ārā, -ima	Māndre, <i>ž, mn</i> , -ar, -in
Miranje, Benkovac	Miranje, <i>ž, mn</i> , -īrānjā, -ima	Miranje, <i>ž, mn</i> , -īrānjā, -īn/- ⁱ ma
Mrljane, Pašman	Mrljane, <i>ž, mn</i> , -ānā, -ama	Mrljāne, <i>ž, mn</i> , -ān, -an

Naselje	Književni lik (rod, broj)	Mjesni lik (rod, broj)
Nevidane, Pašman	Nëvidāne, <i>ž, mn, -ā, -ima</i>	Nëvidane, Nëvijane <i>ž, mn, -an, -in</i>
Osredci, Gračac	Ösredci, <i>m, mn, -dākā, -ma</i>	Ösredci, <i>m, mn, -dākā, -ma</i>
Pakoštane, Pakoštane	Päkoštāne, <i>ž, mn, -ā, -ima</i>	Päkoščāne, <i>ž, mn, -ščan, -in/-ima(n)</i>
Petrčane, Zadar	Pëtrčāne, <i>ž, mn, -ā, -ima</i>	Pëtrčāne, <i>ž, mn, -čan, -in/-ima(n)</i>
Poljica, Vrsi	Poljica, <i>s, mn, -ā, -ima</i>	Poljica, <i>s, mn, -ā, -ic, -in</i>
Radašinovci, Benkovac	Radāšinōvci, <i>m, mn, -ovācā, -ma</i>	Radāšnōvc ⁱ , <i>m, mn, -ovācā, in/-ma</i>
Rodaljice, Benkovac	Ródaljice, <i>ž, mn, -īcā, -ama</i>	Ródaljce, <i>ž, mn, -ā, ān/-ama</i>
Sali, Sali	Sāli, <i>ž, mn, -ālī, -ma</i>	Sāle, <i>ž, mn, -āl, -ima(n)</i>
Seline, Starigrad	Sëline, <i>ž, mn, -īnā, -ama</i>	Sëline, <i>ž, mn, -īnā, -e/-ān/-ama</i>
Soline, Sali	Sòline, <i>ž, mn, -īnā, -ama</i>	Soline, <i>ž, mn, -in, -nan</i>
Stankovci, Stankovci	Stánkōvci, <i>m, mn, -ovācā, -ma</i>	Stánkōvc ⁱ , <i>m, mn, -ovācā, in/-ma</i>
Suhovare, Poličnik	Sühovare, <i>ž, mn, -ārā, -ama/-ima</i>	Sühovare, <i>ž, mn, -ārā, ān/-ama/ in/-ima</i>
Šimuni, Pag	Šimūni, <i>m, mn, -ā, -ma</i>	Šimūni, <i>mn, mn, -ov, -in</i>
Torovi, Vir	Törovi, <i>m, mn, -ōvā, -ma</i>	Törovi, <i>m, mn, -ova, -n/-ma</i>
Visočane, Poličnik	Vīsočāne, <i>ž, mn, -ā, -ima</i>	Vīsočāne, <i>ž, mn, -ā, in/-ⁱma</i>
Vlašići, Pag	Vlāšići, <i>m, mn, -īcā, -ma</i>	Vlāšići, <i>m, mn, -ic, -n</i>
Vrsi, Vrsi	Vřsi, <i>ž, mn, -ī/-řsī, -ma</i>	Vřs ⁱ , <i>ž, mn, -ī/-řsī, -in/-ⁱma</i>
Zapužane, Benkovac	Zāpužāne, <i>ž, mn, -ā, -ima</i>	Zāpužāne, <i>ž, mn, -ā, in/-ⁱma</i>

Izvor: *Hrvatski mjesni rječnik* (2016).

Marijana BAŠIĆ & Sanja BARIČEVIĆ

**VARIATIONS IN USE OF PLURAL FORMS OF
TOPONYMS IN ZADAR COUNTY**

In this paper, toponyms i.e. oikonyms (pluralia tantum) of area around Zadar, that is, in Zadar County are analysed. It investigates how these oikonyms are covered in different linguistic manuals and examines how difficult it is for Croatian speakers (to whom these oikonyms are close in distance) to determine grammatical categories of gender, number and declensional types/paradigms and why. There is a great number of papers published on the subject of these toponyms and their peculiarities in linguistic literature, and they emphasise their particularities, but fail to always provide accurate description in reference literature. Nevertheless, the questionnaire on their morphological features/categories conducted among students attending university in Zadar and Gospić shows that there are still many uncertainties and doubts about their use.

Key words: *grammatical categories, oikonyms, pluralia tantum, toponyms, Zadar County*